

عنوان مقاله:

پیشگویی در منظومه های پهلوانی پس از شاهنامه

محل انتشار:

پژوهشنامه نقد ادبی و بلاغت، دوره 10، شماره 3 (سال: 1400)

تعداد صفحات اصل مقاله: 26

نویسندگان:

مرتضی مقصودی نژاد - دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان، کرمان، ایران.

مجید حاجی زاده - استادیار زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان، کرمان، ایران.

مریم غلامرضاییگی - استادیار زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان، کرمان، ایران.

خلاصه مقاله:

پیشگویی یکی از عناصر مهم و اثرگذار در فرایند شکل گیری داستان های حماسی و ملی است که در منظومه های حماسی ملی ایران، اعم از شاهنامه و حماسه های منظوم پس از آن، نمود فراوان دارد. در نوشتار حاضر، درباره عنصر پیشگویی در منظومه های پهلوانی پس از شاهنامه با روش کتابخانه ای، مبتنی بر توصیف و تحلیل محتوا و ارائه آمار، پژوهش شده است. بر اساس پژوهش انجام شده، حدوداً صدوپنجاه و پنج مورد پیشگویی در این منظومه ها به کار رفته است. عنصر پیشگویی در حماسه های منظوم معروف، نظیر بهمن نامه، شهریارنامه، سام نامه، کوش نامه، فرامرنامه، گرشاسب نامه و جهانگیرنامه، به ترتیب نمود بیشتری دارد و در منظومه های بانوگشاسب نامه، برزوانه، شبرنگ نامه، کک کوهزاد و بیژن نامه بسیار معدود و انگشت شمار است. در منظومه های حماسی کوتاهی نظیر برب بیان، تهمینه نامه، داستان پتیاره، رزم نامه شکاوند کوه و سوسن نامه، پیشگویی کاربردی ندارد. پیشگویی ها به وسیله افرادی صورت گرفته که در روزگار خود از جایگاه اجتماعی ممتاز و موقعیت برتر برخوردار بوده اند و بیشترین پیشگویی ها به ترتیب، به وسیله اخترشناسان با تکیه بر احکام نجومی، شاهان و شاهزادگان، پهلوانان، موبدان و برهمنان صورت پذیرفته است. افراد عادی نقش چشمگیری در پیشگویی ندارند. برخی از پیشگویی ها با ابزارهایی نظیر اسطرلاب، جام انجم نما، جام گیتی نما و آئینه حکمت صورت گرفته است. برخی نیز روی الواح گوناگونی درج شده اند که به وسیله پیشینیان برای آیندگان پیشگویی شده است و تقریباً ویژگی های مشترکی دارند. بسیاری از پیشگویی ها بر اساس خواب و رویا، یا از طریق تفال و عوامل ماوراءالطبیعه و یاری رسان، نظیر سروش و سیمرغ انجام شده است که تقریباً تمام پیشگویی ها تحقق یافته اند. معمولاً پیشگویی کارکردی اجتماعی دارد، پند دادن برای اصلاح امور در حوزه نظام سیاسی و اجتماعی، آینده بینی، آگاهی از مغیبات و هشدارهای شوم، مانند مرگ، ویرانی و شکست، از مهم ترین اهداف و کاردهای پیشگویی در منظومه های پهلوانی مذکور است. علت روی آوردن پیشینیان به امر پیشگویی را می توان دانش ناقص بشر در گذشته و نادانسته های او از کائنات و جهان هستی دانست.

کلمات کلیدی:

حماسه، پیشگویی، منظومه های پهلوانی، پیشگو، ابزارهای پیشگویی، احکام نجومی

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1412149>

